Preekstoel Herentals

Wat betekent het voor mij als ik zeg dat ik christelijk gelovig ben?

Toen ik een aantal maanden geleden van Dirk de vraag kreeg om dit jaar hier op de Preekstoel te mogen staan, had ik het gevoel dat dit een gemakkelijk te beantwoorden vraag zou zijn. Ik heb theologie en religiewetenschappen gestudeerd aan de KU Leuven, ben van thuis uit gelovig opgevoed, ben misdienaar geweest, lees veel en graag over religie en schrijf de laatste jaren regelmatig opiniestukken voor Belgische kranten over geloof, over wat het betekent om als jonge gelovige in de wereld te staan, over mijn kijk op de Kerk en op haar noden.

Maar na enige reflectie begon ik daar toch anders over te denken. Misschien is het antwoord op die vraag toch moeilijker dan ik dacht. Hoe zou ik diezelfde vraag beantwoord hebben in verschillende fasen van mijn leven? Als misdienaar in Vlierbeek had ik waarschijnlijk een heel praktisch antwoord gegeven: christelijk gelovig zijn betekende op zondag naar de mis gaan, mee de liturgie verzorgen en deel uitmaken van de parochie. Enkele jaren later zou ik ongetwijfeld iets heel anders gezegd hebben.

Tijdens mijn middelbare schoolperiode, toen ik volop in mijn puberteit zat, durfde ik niet uit te komen voor mijn geloof en stopte ik met naar de mis mee te gaan met mijn ouders. Ongetwijfeld ingegeven door een combinatie van rebellie naar mijn ouders toe en een vorm van schaamte over geloof. Ik herinner me levendig dat onze leerkracht godsdienst van het tweede middelbaar aan het begin van het jaar vroeg aan de klas wie zichzelf als gelovige christen beschouwde. Ik keek rond, ik zag andere klasgenoten rondkijken en niemand stak zijn hand op. Ongetwijfeld had ik dat wel gedaan als iemand anders me voorging. Ongetwijfeld had iemand anders zijn hand opgestoken als ik die persoon voorging.

Aan het begin van mijn studententijd was ik vooral zoekende en spiegelde ik mijn geloof voortdurend aan dat van andere studenten, waarvan ik het gevoel hadden dat ze hun geloof beter begrepen of alles al op een rijtje hadden. Ook toen zou ik wellicht weer een ander antwoord op deze vraag gegeven hebben.

En ik vermoed dat er ook nog andere antwoorden zouden komen in andere fasen van mijn leven. Tot nu toe bleef ik in grote mate gespaard van intens lijden en verdriet. Ik heb mijn ouders nog, mijn vier grootouders zijn nog in leven en mag me dus op dat vlak erg gelukkig prijzen. Maar dat deze zaken mijn antwoord op de vraag wat het betekent voor mij om christelijk gelovig te zijn zou beïnvloeden lijkt me zeer aannemelijk.

Misschien is er daarom ook gewoon geen ultiem antwoord op de vraag die vandaag voorligt. Ik verander en mijn geloof verandert met mij mee. En eigenlijk biedt dat besef heel wat rust. Het is bovendien ook heel normaal. Religie zelf is immers ook voortdurend in beweging. Wie het christendom van vandaag vergelijkt met de beginjaren van onze opkomende religie, zo'n vijftien of twintig eeuwen geleden, ziet hoeveel er veranderd is. Maar ook vergelijkingen op een kortere tijdspanne tonen datzelfde beeld aan. Wie de Katholieke Kerk van vandaag vergelijkt met die van vóór het Tweede Vaticaans Concilie, ziet hetzelfde.

Zelf ben ik ervan overtuigd dat georganiseerde religies moeten blijven bewegen. Niet in een krampachtige poging om elke maatschappelijke trend te volgen, maar ook niet door zich vast te klampen aan het verleden. Op een rustige, doordachte manier moet geloof blijven groeien in dialoog met een veranderende tijdsgeest.

En voor wie nu in paniek is dat ik na deze inleidende uitleg helemaal geen antwoord ga geven op de vraag die voorligt, kan ik je alvast geruststellen. Ik ga de vraag wel degelijk beantwoorden. En ik wil dat graag doen aan de hand van drie elementen die de kern van mijn geloof bepalen en die op het snijvlak zitten van geloof, de Kerk en de samenleving. Omdat ik ervan overtuigd ben dat geloof geen op zichzelf staand gegeven is. Mijn geloof, net als dat van vele anderen, is actief en biedt inspiratie in mijn denken en handelen.

Ik zei daarnet al hoe sterk de Kerk veranderd is de afgelopen decennia, zeker bij ons in West-Europa. In België heeft de Kerk afstand gedaan van haar sterke machtspositie, andere religies zijn ook groter geworden. De Islam is bijvoorbeeld sterk gegroeid in ons land en nieuwe religieuze bewegingen vinden meer en meer voet aan grond. En in het maatschappelijk debat hebben de Kerk en de bredere christelijke gemeenschap in ons land ook wel wat van haar pluimen verloren. De tijd waarin professorenkorpsen aan onze universiteiten vormgegeven werden door paters Jezuïeten en andere geestelijken ligt al een hele tijd achter ons. De tijd waarin de Kerk in morele vraagstukken het voortouw nam, is ook verdwenen. Van een Kerk die soms al te moraliserend was, zijn we teruggeplooid op een Kerk die soms onzichtbaar lijkt geworden te zijn. Onze bisschoppen worden in het maatschappelijk debat zo goed als alleen nog gevraagd wanneer er een schandaal is bovengekomen en tekst en uitleg vanuit hen vereist is. Denk bijvoorbeeld aan de dood van Roger Vangheluwe of de nasleep van de documentaire Godvergeten, momenten die aangegrepen worden door de pers om wel nog eens een bisschop uit te nodigen in de televisiestudio's. Ook de Kerk heeft op dat vlak nog wel stappen te zetten. Proactief communiceren is vaak afwezig, zich actief mengen in andere debatten ook. De afgelopen jaren lijkt het wel alsof in België de Kerk collectief buitenspel staat in het maatschappelijk debat en niet meer weegt op fundamentele debatten die vandaag gevoerd worden.

Niet aan de zijlijn staan

En zo kom ik tot mijn eerste punt van wat het voor mij betekent om christelijk gelovig te zijn. Niet aan de zijlijn blijven staan. Eén van de kernpunten van mijn geloof is verkondiging. En niet verkondiging in de zin van missioneringswerk zoals we dat vroeger kenden. Niet rondtrekken om mensen te overtuigen dat ze alle heil zullen vinden in het christendom, maar verkondiging om duidelijk te maken waarvoor christenen vandaag staan, wat de Katholieke Kerk te bieden heeft. Verkondiging om anderen te vertellen over wat ik zelf geloof als jonge christen. Want geloof is voor mij boven alles een betrokkenheid bij de wereld en bij andere mensen. Geloven is je inlaten met andere mensen, is je engageren, is gemeenschapsgevoel uitdragen.

Net daarom koester ik een diep respect voor iedereen die gehoor geeft aan een religieus appel. Mensen zoals dokter Reginald Moreels, die hier al eerder op de preekstoel stond, die onvermoeibaar de strijd aangaan voor betere gezondheidszorg in de meest erbarmelijke regio's ter wereld. Mensen zoals Zuster Jeanne Devos, de Leuvense zuster van de Zusters van de Jacht, die naar India trok om er de Domestic Workers Movement op te richten, één van de grootste organisaties in India om te werken aan de emancipatie van huisarbeidsters. 91 jaar is ze vandaag en nog steeds trekt ze heel België rond om getuigenis af te leggen van haar geloof. Ik denk dat ze hier ook ooit op de Preekstoel stond. In een tekst van haar las ik dat gelovig engagement begint door aan te kloppen bij jezelf, jezelf de vraag te stellen of je bereid bent verantwoordelijkheid te dragen voor anderen. Beter kan ik het niet verwoorden.

Die ultieme betrokkenheid is wat christenen zo uniek maakt. Over heel de wereld zijn organisaties zoals Damiaanactie, Broederlijk Delen, Caritas… actief. Ik bezocht ooit de lokale afdeling van Caritas in Kigoma, in Tanzania, die als één van de weinige organisaties ter wereld actief zijn in drie grote vluchtelingenkampen in het westen van Tanzania, waar al jaren en jaren ongeveer 250.000 Congolese en Burundese vluchtelingen zitten. Dat is bijna negen keer de totale bevolking van Herentals.

Zonder mij te willen vergelijken met deze personen en organisaties, is die betrokkenheid één van de kernpunten van mijn geloof. Het vormt de basis van mijn schrijven en mijn spreken. Voor mij gaat het dan vooral over een betrokkenheid in het maatschappelijk debat. Christenen in ons land voelen vaak schroom om zich uit te spreken, zeker bij een jongere generatie. En toch is dat exact wat we moeten doen om die nieuwe generatie te bereiken. Ik zei in het verleden al dat de Kerk een 'aanbodskerk' moet worden. Vandaag probeert de Kerk in ons land al te vaak iedereen bevriend te houden, waardoor ze op de vlakte blijven van waar ze nu echt voor staan. Een 'aanbodskerk' stopt met de Kerk in elk debat in het midden te houden en komt uit waarvoor ze staat. Ze presenteert heel duidelijk een aanbod aan de samenleving en neemt standpunten in tijdens

maatschappelijke debatten. Pas als mensen het oneens met je kunnen zijn, heb je een echt standpunt gevormd. Die duidelijkheid creëren is nodig om mensen terug aan je te binden.

En om dat te doen, moeten we volgens mij radicaler worden. Dat klinkt misschien wat vreemd op het eerste gezicht, maar ik ga het proberen uitleggen. Jezus was radicaal. Niet omdat hij geweld of extremisme predikte, maar omdat hij mensen uitnodigde tot een fundamentele ommekeer in hun manier van leven en kijken. Jezus plaatste liefde boven de wet, hij koos radicaal voor de kant van de meest kwetsbaren. Hij zocht tollenaars, zondaars, zieken, armen en mensen die door de samenleving werden uitgesloten op. Hij riep op tot vijandliefde en keerde bestaande machtsverhoudingen om.

Wees optimistisch

Je mengen in het maatschappelijk debat klinkt voor veel mensen misschien moeilijk, omdat ze het gevoel hebben dat de wereld er slecht aan toe gaat en er nog weinig verholpen kan worden. We leven vandaag meer dan ooit in een samenleving die gekenmerkt wordt door een gevoel van defaitisme. We kijken om ons heen in de wereld en worden overspoeld via allerhande kanalen door negatieve berichtgeving. Elke dag lijkt de wereld in brand te staan. Iedereen met een gsm of een computer kan letterlijk de beelden van oorlog en ontbering zien, of dat nu in Oekraïne, Gaza, Soedan, Congo, of ergens anders is. Dat is een harde realiteit. En toch is dat een realiteit waar we ons niet bij mogen neerleggen.

Ik denk dat Jezus een optimist was. Iemand die het beste zag in de wereld, die het goede zag in mensen, en die dat bleef doen zelfs toen hij aan het kruis hing. “Vader vergeef het hen, want ze weten niet wat ze doen”.

Optimisme is een tweede kernpunt van mijn geloof. Elke keer wanneer ik geconfronteerd word met iemand die me vertelt hoe de wereld helemaal naar de knoppen is, probeer ik weerwerk te bieden. Kindersterfte is nog nooit zo laag geweest, wereldwijde honger is op een absoluut laagtepunt, we slagen erin om mondiale ziektes gestaag uit te roeien en we hebben het nog nooit zo goed gedaan op het vlak van vrouwenrechten als vandaag.

En dat is natuurlijk makkelijk om hier te zeggen vanuit Herentals, vanuit België waar de meesten van ons het algemeen goed hebben, maar het is belangrijk om dat onder ogen te zien. Als ik sociale media open, word ik om de oren geslagen met negativiteit, met verzuring in de samenleving. Wij christenen moeten daartegen een dam vormen. Laat ons een baken van positiviteit zijn. En dat brengt mij ook meteen bij het laatste van de

drie ankerpunten in mijn geloof. En hoe meer ik erover nadenk, hoe meer ik ervan overtuigd geraak dat dit het belangrijkste ankerpunt is.

Wees zacht voor elkaar

Er is niet alleen een groeiend defaitisme in onze samenleving en meer verzuring, het valt mij bovenal op dat ik zie hoe onze wereld aan het verharden is. Mensen kunnen echt hard zijn voor elkaar. Soms anoniem op sociale media, maar even vaak met naam en toenaam. Politici gooien elkaar de meest vileine beledigingen toe, kranten leven van polarisatie en grijpen elke kans aan om een “strijd” uit te vergroten. We houden ervan als mensen kwaad zijn op anderen, en smeren dat graag groot uit. Misstappen, groot en klein, worden genadeloos afgestraft.

De roep om vergelding in onze maatschappij stijgt ook. Ik ben oprecht bezorgd als ik onderzoeken lees waarin jongeren aangeven te geloven in de doodstraf. Dat bovendien ook de roep groeit om mensen langer en langer in de gevangenis te gooien, doet me pijn. Steeds strenger willen straffen lijkt de norm te gaan worden. De voorbije weken dacht ik tijdens de hittegolf veel na over onze gevangenen. Ze zitten vaak met vier in een cel, waar het bloedheet kan worden, zonder enige manier om even aan de hitte te ontsnappen.

En die hardheid geldt niet alleen voor gevangenen. Zo lijken we meer en meer te denken dat mensen die in armoede leven dat zelf gezocht hebben. Dat ze er zelf voor gekozen hebben. Het wordt bon ton om te zeggen dat ze maar beter hun best hadden moeten doen. Hetzelfde geldt voor onze kijk op migratie. We lijken te denken dat migranten allemaal gelukzoekers zijn die hier een beter leven komen zoeken. Alsof ze niet wegvluchten voor oorlog en dood. Alsof ze graag hun land en familie wilden verlaten. Bovendien lijken we ook snel ons eigen oorlogsverleden te vergeten. Wie kende geen voorouders die gevlucht zijn tijdens één van de Wereldoorlogen?

Het derde en laatste ankerpunt van mijn geloof is daarom zachtheid. Wees zacht voor de mensen rondom je, voor je naasten. Maar wees vooral ook zacht voor de mensen die je niet kent, voor de meest kwetsbaren, voor de meest gemarginaliseerden. Jezus koos altijd radicaal hun kant. Hij bezit de ultieme vorm van zachtheid. Laat ons als christenen daar een voorbeeld aan nemen. Wees zacht voor elkaar.

Niet aan de zijlijn blijven staan, optimistisch zijn, zacht zijn voor de wereld. Dat is wat het betekent voor mij om christelijk gelovig te zijn.